

Diş Hekimliği Fakültesi Preklinik Öğrencilerinin HIV/AIDS Hakkındaki Bilgi Düzeyi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi

Evaluation of the Knowledge Level and Attitudes of Pre-clinical Students in the Faculty of Dentistry About HIV/AIDS

¹Osman ATAŞ^a, ²Tuba TALO YILDIRIM^b

^aFırat Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Çocuk Diş Hekimliği ABD, Elazığ, TÜRKİYE

^bFırat Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Periodontoloji ABD, Elazığ, TÜRKİYE

ÖZET Amaç: Bu çalışmada, Fırat ve Dicle Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi öğrencilerinin; human immunodeficiency virus (HIV)/acquired immunodeficiency syndrome (AIDS) ile ilgili genel bilgi düzeylerini, bilgi edinme şekillerini, HIV/AIDS'in bulaş yollarını, HIV/AIDS'li kişilere karşı tutumlarını demografik verilerle birlikte değerlendirilmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Fırat ve Dicle üniversitelerinin diş hekimliği fakültelerinde öğrenim görmekte olan 1. ve 2. sınıf toplam 288 öğrenciye HIV/AIDS ile ilgili 35 sorudan oluşan anket formları uygulanmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesi, SPSS 21,0 for Windows programında Pearson kare testi kullanılarak yapılmıştır. Bu analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. **Bulgular:** HIV/AIDS'in anne sütüyle bulaşabileceği sorusuna erkek öğrencilerin %20,3'ü kız öğrencilerin %8,5'i "evet" olarak yanıtlamışlardır ($p=0,013$). Okudukları sınıfa göre değerlendirildiğinde ise, 1. sınıf öğrencilerin %3,6'sı, 2. sınıf öğrencilerin %6,2'si sivrisinek ısırması ile HIV/AIDS bulaşabileceği ile ilgili sorusunu "evet" olarak işaretlemişlerdir ($p=0,038$). Derslerdeki HIV/AIDS konusunda bilgilendirme önemlidir ile ilgili sorusuna 1. sınıf öğrencileri %90,9, 2. sınıf öğrencilerinin ise %77,5'i "evet" yanıtı vermiştir ($p=0,013$). Öğrencilerin %30,6'sı HIV/AIDS'li olduğunu bildikleri kimse ile aynı evi paylaşmayacağını, %56,6'sı ise HIV/AIDS'li olduğunu bildikleri kimseyi tedavi etmeyeceklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin, HIV/AIDS'in bulaş yolları ve HIV/AIDS ile ilgili genel bilgi düzeyleri düşük bulunmuştur. **Sonuç:** HIV/AIDS bilgi düzeyi ile ilgili bu sonuçlar, öğrencilerimizin HIV/AIDS ile ilgili eğitimlerinde önemli bir iyileşmeye ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Bu bilgi eksikliğini gidermeye yönelik olarak eğitim programlarında enfeksiyöz hastalıklar ve korunma yolları, üniversitenin ilk yıllarında daha fazla vurgulanmalıdır.

ABSTRACT Objective: In this study, the aim was to evaluate the general knowledge levels of HIV/AIDS, ways of getting information, ways of transmission, and attitudes towards HIV/AIDS people together with demographic data, among the students of Fırat and Dicle universities faculties of dentistry. **Material and Methods:** A total of 288 students in Fırat and Dicle University Faculty of Dentistry were given questionnaires consisting of 35 questions about HIV/AIDS. SPSS 21.0 for Windows program was used for statistical analysis of the data. Pearson chi-square test was used for statistical analysis. The significance level was accepted as $p < 0,05$ in these analyzes. **Results:** 20.3% of male students and 8.5% of female students answered yes to the question that HIV could be transmitted by breast milk ($p=0,013$). When evaluated according to the class of the students, 3.6% of the first grade students and 6.2% of the 2nd grade students point out that they can infect HIV/AIDS with mosquito smelting ($p=0.038$). 90.9% of 1st year students, 77.5% of 2nd grade students answered yes to the question that it is important to inform about AIDS at lessons ($p=0.013$). 30.6% of the students stated that they would not share the same house as someone they knew had AIDS. 56.6% of the students stated that they would not treat anyone they knew had AIDS. HIV/AIDS transmission routes and general knowledge levels of the students were found to be low. **Conclusion:** These results regarding HIV/AIDS knowledge suggest that our students need a significant improvement in their education about HIV/AIDS. In order to eliminate this lack of information, infectious diseases should be emphasized more in the first years of education.

Anahtar Kelimeler: HIV/AIDS; diş hekimliği; öğrenci; bilgi düzeyi; tutum

Keywords: HIV/AIDS; dentistry; student; knowledge level; attitude

Sağlık hizmetleri veren personel, kan ve kan ürünleri ile bulaşan enfeksiyon hastalıkları açısından normal topluma göre daha yüksek risk taşımaktadır.

Diş hekimliği, enfeksiyon hastalıkları açısından yüksek risk grubunda bulunan mesleklerden biridir. Dental işlemler sırasında hekim, hasta, hekim yardımcısı

Correspondence: Tuba TALO YILDIRIM

Fırat Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Periodontoloji ABD, Elazığ, TÜRKİYE/TURKEY

E-mail: dt_talo@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History.

Received: 08 Apr 2019

Received in revised form: 07 May 2019

Accepted: 08 May 2019

Available online: 09 May 2019

2146-8982 / Copyright © 2020 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

ve diş teknisyeninin birbirinden edindiği enfeksiyonlara “çapraz enfeksiyon” adı verilir.¹ Bu nedenle, bulaşıcı hastalık özelliklerinin, yayılma ve korunma yollarının öğrenciler, akademik personel ve klinik yardımcıları tarafından çok iyi bilinmesi gerekmektedir.¹ Diş hekimliğinde, sterilizasyon ve dezenfeksiyon işlemlerine, bulaşıcı hastalıkların geçiş yollarını önlemeye veya en aza indirmeye maksimum düzeyde önem verilmelidir.²

Bin dokuz yüz seksenlerin ilk yıllarında gündeme gelmeye başlayan “acquired immune deficiency syndrome (AIDS)”, “human immunodeficiency virus (HIV)” ile gelişen ve dünyanın karşılaştığı en zorlu toplum sağlığı sorunlarından biridir. İki bin on beş yılında dünya genelinde 38,8 milyon insanın HIV ile yaşadığı ve 1,2 milyon kişinin HIV ile ilgili hastalıklardan öldüğü bildirilmiştir.³ HIV/AIDS’e karşı ilk küresel tedavi hedeflerinin belirlendiği 2003 yılından beri AIDS ile ilişkili ölümler, yıllık %43 oranında azalmıştır.⁴ Sağkalım oranlarının artmasıyla yakın gelecekte daha fazla HIV pozitif hasta diş tedavisine ihtiyaç duyacaktır.⁵ Diş hekimliği öğrencileri de dâhil olmak üzere tüm sağlık profesyonelleri, HIV/AIDS ile yaşayan insanlar için uygun tedavi ve bakım sağlamakta etik sorumluluk altındadırlar.⁴

Sağlık çalışanları içinde diş hekimleri ve cerrahlar, daha fazla invaziv girişimler uyguladıkları ve daha fazla kan ve tükürük ile temasa maruz kaldıkları için HIV/AIDS açısından en önemli risk grubunu oluştururlar.⁶ Diş hekimleri, günlük pratiklerinde çok sayıda hastanın kanı ve sekresyonu ile iç içe çalışmalarını nedeni ile parenteral bulaş açısından yüksek risk grubundadırlar. Tecrübesizlikleri ve teknik yetersizlikleri nedeni ile maruziyet oranının diş hekimliği fakültesi öğrencilerinde daha fazla olması kaçınılmaz bir sonuçtur.⁷ Daha önce yapılan çalışmalarda, diş hekimliği fakültelerinde mesleki maruziyet bildirimlerinin %66-80 oranında olduğu gösterilmiştir.^{7,8} Bu nedenle diş hekimliği fakültesi öğrencileri bu risklere karşı uyarılmalı, önlemler konusunda eğitilmeli ve şüpheli bir maruziyet durumunda nasıl davranacakları konusunda bilgilendirilmelidirler. Diş hekimliği öğrencileri, bu hastalara etkili tedavi sağlamak için HIV/AIDS’in öneminin farkında olmalı ve hastalık süreci, oral belirtileri ve bulaş yolları hakkında yeterli bilgiye sahip olmalıdırlar.⁹⁻¹¹

Bundan dolayı planladığımız çalışmada, HIV/AIDS açısından yüksek risk grubunda olan Fırat ve Dicle üniversitelerindeki diş hekimliği fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin; HIV/AIDS ile ilgili genel bilgi durumları, bilgi edinme şekilleri, HIV/AIDS’in bulaş yolları hakkındaki bilgi düzeyleri ve HIV/AIDS’li kişilere karşı tutumlarının demografik verilerle birlikte değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ÇALIŞMA GRUBU

Kesitsel tipteki çalışma, 2016-2017 Eğitim ve Öğretim yılında Dicle ve Fırat üniversitelerindeki diş hekimliği fakültelerinin 1. ve 2. sınıflarında öğrenim görmekte olan toplam 288 (130 kız ve 158 erkek) öğrenci üzerinden yürütülmüştür.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmamızda, veri toplama araçları olarak, öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile ilgili bilgi toplamak amacıyla geliştirilen “kişisel bilgi formu” kullanıldı.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Araştırmacılar tarafından düzenlenen formda, öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, kaçınıcı sınıf oldukları, hangi üniversitede okudukları sorgulanmıştır.

HIV/AIDS ANKET FORMU

HIV/AIDS ile ilgili standart bir anket formu olmadığı için öğrencilere, araştırmacılar tarafından diğer araştırmalar referans alınarak hazırlanan ve HIV/AIDS konusunda sorular içeren bir anket uygulandı. Anket formlarında yer alan sorular dört alt gruba ayrılmıştır. Birinci grupta diş hekimliği öğrencilerinin HIV/AIDS’in bulaş yolları ile ilgili bilgi düzeyleri, ikinci grupta HIV/AIDS ilgili nasıl bilgi sahibi oldukları, üçüncü grupta HIV/AIDS ile ilgili genel bilgi düzeyleri ve dördüncü grupta HIV/AIDS’li kişilere karşı karşı tutumları sorgulandı. Otuz beş sorudan oluşan anket formunda yedi soru, demografik özellikleri belirlemeye yönelik hazırlandı. Öğrencilerden HIV/AIDS’e ilişkin soruları “Evet”, “Hayır”, “Bilmiyorum” biçiminde yanıtlandırılması istendi.

İŞLEM

Hazırlanan anket formları, çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilere kendi sınıflarında ve gözlem altında uygulandı. Öğrencilere, çalışmaya katılmak ve isim belirtmek zorunda olmadıkları, araştırma konusu ile ilgili her tür soru ve sorun için yardım ve yönlendirme yapılacağı, verilerin bilimsel araştırma için kullanılacağı şeklinde açıklama yapılarak bilgilendirilmiş onam alındı, kabul edenler anketleri doldurdu. Araştırma için Dicle Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Etik Kurulundan Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak onay alınmıştır (D.Ü.D.F.E.K.2017/04-10).

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Verilerin istatistiksel analizlerinin yapılmasında SPSS 21,0 for Windows programı kullanıldı. Kategorik değerlerin karşılaştırmalarında nonparametrik testlerden Pearson ki-kare analizi ve Fisher kesin ki-kare analiz testleri kullanıldı. Bu analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

BULGULAR

Bu çalışma, 130 (%45,1)'u kız ve 158 (%54,9)'si erkek olmak üzere toplam 288 öğrenciden oluşup, yaş ortalaması $19,98 \pm 1,92$ olarak belirlendi. Öğrencilerin 110 (%38,2)'u birinci sınıf, 178 (%61,8)'i ise ikinci sınıf öğrencisi idi.

“HIV/AIDS'in anne sütüyle bulaşabileceği” ile ilgili soruyu erkek öğrencilerin %20,3'ü, kız öğrencilerin %8,5'i “Evet” olarak yanıtladı ($p=0,013$). Diğer bulaş yolu ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar, cinsiyete göre değerlendirildiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmedi ($p > 0,05$). Okudukları sınıfa göre değerlendirildiğinde ise 1. sınıf öğrencilerin %3,6'sı, 2. sınıf öğrencilerinin %6,2'si, “sivrisinek ısırması ile AIDS bulaşabileceği” sorusuna “Evet” olarak yanıt verdiler ($p=0,038$). “Kan bağıışı ile HIV/AIDS bulaşabileceği” yönündeki soruyu 1. sınıf öğrencilerinin %90'ı, 2. sınıf öğrencilerinin %73'ü “Evet” olarak yanıtladılar ($p=0,002$) (Tablo 1).

“HIV/AIDS ile ilgili bilgilerin nereden alındığı” ile ilgili soruya; okuma materyalleri %71,5 olarak ilk sırada gösterilirken, %63,5 internet, %59,7 sağlık ça-

lışanları, %44,4 dersler ve %29,2 arkadaşlar olarak gösterildi. Bu soruya verilen yanıtlar öğrencilerin okudukları sınıflara göre değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p > 0,05$) (Tablo 2).

“Stres HIV/AIDS'e neden olur mu?” sorusuna ise; erkek öğrencilerin %20,2'si, kız öğrencilerin %10'u “Evet” yanıtını verdi ve cinsiyetler arası fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=0,047$). Öğrencilerin okudukları sınıfa göre değerlendirildiğinde, “Bir kişiye bakarak onun AIDS'li olduğu söylenebilir mi?” sorusuna; 1. sınıf öğrencilerinin %3,6'sı, 2. sınıf öğrencilerinin %6,7'si “Evet” yanıtı ($p=0,002$), “Derslerdeki AIDS konusunda bilgilendirme önemlidir” sorusuna 1. sınıf öğrencilerinin %90,9'u, 2. sınıf öğrencilerinin %77,5'i “Evet” yanıtı ($p=0,013$), “Bulaşıcı enfeksiyon” olduğu ile ilgili soruya 1. sınıf öğrencileri %83,6'sı, 2. sınıf öğrencilerinin %64,6'sı “Evet” yanıtı vermişlerdir ($p=0,002$) (Tablo 3).

Öğrencilerin %39,6'sı AIDS'li olduğunu bildikleri kimse ile aynı evi paylaşmayacağını ($p=0,001$), %31,6'sı AIDS'li olduğunu bildikleri kimse ile birlikte çalıştığında sağlığından endişe edeceğini ($p=0,006$), %56,6'sı AIDS'li olduğunu bildikleri kimseyi tedavi etmeyeceklerini belirttiler ($p=0,009$). Bu sorulara verilen yanıtlarda, cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptandı (Tablo 4).

TARTIŞMA

HIV/AIDS önemli bir toplum sağlığı sorunudur. Sağlık çalışanları, yaptıkları girişimsel işlemler sırasında hastaya ait kan, tükürük veya enfekte materyaller ile temas ettiklerinden HIV/AIDS açısından risk altındadırlar.^{12,13} Son zamanlarda ülkemizdeki HIV/AIDS vakalarının sayısındaki artış oldukça düşündürücüdür.

Diş hekimliği çalışanları, diğer meslek gruplarına göre kan veya kontamine vücut sıvılarıyla ilişkili patojenlerle karşılaşmaya neden olacak yaralanmalar açısından daha yüksek risk altındadırlar.¹⁴ Genellikle riskin en yüksek olduğu dönem eğitim dönemidir.¹⁴ Bu amaçla, çalışmamızda, diş hekimliği fakültesinde öğrenim gören 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin HIV/AIDS ile ilgili farkındalıkları değerlendirildi.

TABLO 1: Öğrencilerin AIDS bulaş yolları ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar.

Bulaş Yolları	Yanıtlar	Cinsiyet		Kız (n/%)	p	Sınıf		p
		Erkek (n/%)	Erkek (n/%)			1. sınıf (n/%)	2. sınıf (n/%)	
Seks	Evet	90 %57	85 %65,4	0,001*	48 %43,6	91 %51,1	0,228	
	Hayır	68 %43	45 %34,6		62 %56,4	87 %48,9		
	Bilmiyorum							
Sivrisinek ısırığı	Evet	10 %6,3	5 %3,8	0,344	4 %3,6	11 %6,2	0,038*	
	Hayır	141 %89,2	115 %88		104 %94,5	152 %85,4		
	Bilmiyorum	7 %4,4	10 %7,7		2 %1,8	15 %8,4		
İntravenöz iğne	Evet	75 %47,5	61 %46,9	0,119	60 %54,5	76 %42,7	0,080	
	Hayır	50 %31,6	30 %23,1		23 %20,9	57 %32		
	Bilmiyorum	33 %20,95	39 %30		27 %24,5	45 %25,3		
Kan transfüzyonu	Evet	79 %50	53 %40,8	0,005*	56 %50,9	76 %42,7	0,371	
	Hayır	33 %20,9	16 %12,3		18 %16,4	31 %17,4		
	Bilmiyorum	46 %29,1	61 %46,9		36 %32,7	71 %39,9		
Kan bağıışı	Evet	123 %77,8	106 %81	0,231	99 %90	130 %73	0,002*	
	Hayır	14 %8,9	5 %3,8		5 %4,5	14 %7,9		
	Bilmiyorum	21 %13,3	19 %14,6		6 %5,5	34 %19,1		
Steril olmayan aletler	Evet	109 %69	98 %75,4	0,110	82 %74,5	125 %70,2	0,670	
	Hayır	25 %15,8	10 %7,7		13 %11,8	22 %12,4		
	Bilmiyorum	24 %15,2	22 %16,9		15 %13,6	31 %17,4		
Tabak-fincan paylaşımı	Evet	113 %71,5	96 %73,8	0,369	79 %71,8	130 %73	0,055	
	Hayır	17 %10,8	8 %6,2		5 %4,5	20 %11,2		
	Bilmiyorum	28 %17,7	26 %20		26 %23,6	28 %15,7		
Anne sütü	Evet	32 %20,3	11 %8,5	0,013*	13 %11,8	30 %16,9	0,333	
	Hayır	93 %58,9	94 %72,3		77 %70	110 %61,8		
	Bilmiyorum	33 %20,9	25 %19,2		20 %18,2	38 %21,3		
HIV pozitif birini öpmek	Evet	66 %41,8	46 %35,4	0,290	35 %31,8	77 %43,3	0,383	
	Hayır	44 %27,8	35 %26,9		35 %31,8	44 %24,7		
	Bilmiyorum	48 %30,4	49 %37,7		40 %36,4	57 %32		

*Pearson ki-kare testi p<0,05.

TABLO 2: Öğrencilerin AIDS ile ilgili nasıl bilgilendirildiklerine ait sorulara verdikleri yanıtlar.

Bilgilenme metodu	Yanıtlar	Cinsiyet		Kız (n%)	P	Sınıf		P
		Erkek (n%)	Erkek (n%)			1. sınıf (n%)	2. sınıf (n%)	
Dersler	Evet	81 %51,3	47 %36,2	0,034*	42 %38,2	86 %48,3	0,158	
	Hayır	32 %20,3	32 %24,6		30 %27,3	34 %19,1		
	Bilmiyorum	45 %28,5	51 %39,2		38 %34,5	58 %32,6		
İnternet	Evet	101 %65,2	82 %61,5	0,263	73 %66,4	110 %61	0,431	
	Hayır	55 %34,8	48 %36,9		37 %33,6	68 %37,1		
	Bilmiyorum	2 %1,5						
Arkadaşlar	Evet	54 %34,2	30 %23,1	0,026*	28 %25,5	56 %31,5	0,170	
	Hayır	104 %65,8	100 %76,9		82 %74,5	122 %68,5		
	Bilmiyorum							
Okuma materyalleri	Evet	121 %77,2	85 %64,6	0,042*	77 %70,9	129 %71,9	0,790	
	Hayır	36 %22,8	45 %34,6		32 %29,1	49 %27,5		
	Bilmiyorum	1 %0,8			1 %0,6			
Sağlık çalışanları	Evet	104 %65,8	68 %52,3	0,014*	67 %60,9	105 %59	0,422	
	Hayır	54 %34,2	62 %47,7		43 %39,1	73 %41		
	Bilmiyorum							

*Pearson ki-kare testi p<0,05

Öğrenciler, HIV/AIDS'in seks (%60,76), sivrisinek ısırığı (%5), intravenöz enjektör (%47,2), kan transfüzyonu (%45,8), kan bağıışı (%79,5), tabak-fincan paylaşımı (%72,6) anne sütü (%14,9) ve öpüşme (%38,9) ile bulaşabileceğini düşünüp, daha önce yapılmış olan farklı çalışmalarda öğrencilerin bu bulaş yollarını bilme oranı, bu çalışmanın sonuçlarından daha yüksektir.^{15,16} Günbatan ve ark.nın diş hekimliği öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmada, katılımcıların tümü "Kan ve kan ürünleri yolu ile bulaşmanın olabileceği" ile ilgili soruya doğru yanıt vermiş olup, diğer bulaş yolları ile ilgili sorulara %52,5 oranında doğru yanıt vermişlerdir.³ Bu bulgular, yakın zamanda Nijerya'da yapılan diş hekimliği öğrencilerinin HIV/AIDS bulaş yolları konusunda daha iyi bilgiye sahip olduklarını gösteren başka bir çalışma ile uyumludur.¹⁷ HIV/AIDS bulaş yolları ile ilgili doğru yanıt oranlarının düşük olması, bu konudaki bilgilerinin yetersiz olduğunu gösterir. Sağlık alanında eğitim alan kişilerin hem kendi sağlıkları hem de toplum sağlığı için HIV/AIDS hakkında tam bilgi sahibi olması gerekmektedir. Verilen yanıtlar cinsiyete göre değerlendirildiğinde ise anne sütü ile HIV/AIDS bulaşabileceği konusu ile ilgili soruya verilen yanıt cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermiştir (p=0,013). Sivrisinek ısırması ve kan bağıışı ile ilgili sorulara verilen yanıtlarda ise öğrencilerin okudukları sınıfa göre anlamlı fark vardır (p=0,038; p=0,002). Yapılan benzer çalışmalarda, HIV/AIDS'in bulaş yolları konusunda son sınıf öğrencilerinin daha fazla bilgiye sahip oldukları görülmüştür.¹⁷⁻¹⁹

HIV'in bulaş yolları hakkındaki yanlış bilgi, HIV ile enfekte bireylere karşı genel popülasyondaki ön yargının en önemli nedenleri arasındadır. Hastalığın seyri, oral bulguları ve bulaş yolları hakkındaki bilgiler, öğrencilerin tutumlarını ve bu hastaları tedavi etme isteklerini etkilemektedir.²⁰

TABLO 3: Öğrencilerin AIDS ile ilgili genel bilgi sorularına verdikleri yanıtlar.

Sorular	Yanıtlar	Cinsiyet		p	Sınıf		p
		Erkek (n/%)	Kız (n/%)		1. sınıf (n/%)	2. sınıf (n/%)	
HIV'den korunmada tek eşli cinsel yaşam önemlidir	Evet	103 %65,2	97 %74,6	0,092	78 %70,9	122 %68,5	0,764
	Hayır	30 %19	13 %10		17 %15,5	26 %14,6	
	Bilmiyorum	25 %15,8	20 %15,4		15 %13,6	30 %16,9	
Bir kişiye bakılarak onun AIDS'i olduğu söylenebilir	Evet	10 %6,3	6 %4,6	0,720	4 %3,6	12 %6,7	0,002*
	Hayır	127 %80,4	109 %83,8		101 %91,8	135 %75,8	
	Bilmiyorum	21 %13,3	15 %11,5		5 %4,5	31 %17,4	
Derslerdeki AIDS konusunda bilgilendirme önemlidir	Evet	128 %81	110 %84,6	0,719	100 %90,9	138 %77,5	0,013*
	Hayır	11 %7	7 %5,4		3 %2,7	15 %8,4	
	Bilmiyorum	19 %12	13 %10		7 %6,4	25 %14	
Ciddi ve ölümcül bir hastalık	Evet	87 %55,1	77 %59,2	0,652	66 %60	98 %55,1	0,574
	Hayır	40 %25,3	27 %20,8		22 %20	45 %25,3	
	Bilmiyorum	31 %19,6	26 %20		22 %20	35 %19,7	
Önlenebilir enfeksiyon	Evet	50 %31,6	32 %24,6	0,102	30 %27,3	52 %29,2	0,938
	Hayır	77 %48,7	59 %45,4		53 %48,2	83 %46,6	
	Bilmiyorum	31 %19,6	39 %30		27 %24,5	43 %24,2	
Antibiyotiklere duyarlı enfeksiyon	Evet	104 %65,8	81 %62,3	0,307	75 %68,2	110 %61,8	0,351
	Hayır	37 %23,4	27 %20,8		24 %21,8	40 %22,5	
	Bilmiyorum	17 %10,8	22 %16,9		11 %10	28 %15,7	
Bulaşıcı enfeksiyon	Evet	27 %17,1	16 %12,3	0,523	92 %83,6	115 %64,6	0,002*
	Hayır	111 %70,3	96 %73,8		11 %10	32 %18	
	Bilmiyorum	20 %12,7	18 %13,8		7 %6,4	31 %17,4	
Viral enfeksiyon	Evet	68 %43	51 %39,2	0,783	46 %41,8	73 %41	0,499
	Hayır	62 %39,2	53 %40,8		47 %42,7	68 %38,2	
	Bilmiyorum	28 %17,7	26 %20		17 %15,5	37 %20,8	
AIDS'i önleyen bir aşı vardır	Evet	27 %17,1	15 %11,5	0,107	10 %9,1	32 %18	0,105
	Hayır	112 %70,9	89 %68,5		83 %75,5	118 %66,3	
	Bilmiyorum	19 %12	26 %20		17 %15,5	28 %15,7	
Stres AIDS'e neden olur	Evet	32 %20,2	13 %10	0,047*	15 %13,6	30 %16,9	0,084
	Hayır	95 %60,1	84 %64,6		77 %70	102 %57,3	
	Bilmiyorum	31 %19,6	33 %25,4		18 %16,4	46 %25,8	
AIDS, bedenin hastalığa karşı savaşmakta zorlandığı tıbbi bir durumdur	Evet	76 %48,1	63 %48,5	0,234	48 %43,6	91 %51,1	0,456
	Hayır	47 %29,7	29 %22,3		31 %28,2	45 %25,3	
	Bilmiyorum	35 %22,2	38 %29,2		31 %28,2	42 %23,6	

*Pearson ki-kare testi p<0,05

TABLO 4: Öğrencilerin AIDS'lilere karşı tutumları.

Sorular		Cinsiyet		Sınıf		p
		Erkek (n%)	Kız (n%)	1. sınıf (n%)	2. sınıf (n%)	
AIDS'li biriyle aynı evi paylaşmam	Evet	45 %28,5	43 %33,1	31 %28,2	57 %32	0,097
	Hayır	79 %50	35 %26,9	52 %47,3	62 %34,8	
	Bilmiyorum	34 %21,5	52 %40	27 %24,5	59 %33,1	
Birlikte çalıştığım bir arkadaşımın AIDS'li olsa sağığımdan endişe ederim	Evet	59 %37,3	32 %24,6	27 %24,5	64 %36	0,047*
	Hayır	64 %40,5	48 %36,9	52 %47,3	60 %33,7	
	Bilmiyorum	35 %22,2	50 %38,5	31 %28,2	54 %30,3	
AIDS'li bir hastayı tedavi eder misiniz	Evet	38 %24	28 %21,5	18 %16,4	48 %27	0,104
	Hayır	98 %62	65 %50	69 %62,7	94 %52,8	
	Bilmiyorum	22 %13,9	37 %28	23 %20,9	36 %20,2	

*Pearson ki-kare testi p<0,05.

Erasmus ve ark. yaptıkları çalışmada, HIV'li hastalara bakan diş hekimliği öğrencilerinin en büyük korku sebebinin HIV'in bulaş riskinin abartılması olarak bildirmiş ve bunu, öğrencilerin entelektüel ve pratik yeteneklerinin geliştirilmesiyle üstesinden gelinebilecek bir problem olarak göstermişlerdir.¹⁰

“HIV/AIDS ile ilgili bilgilerin nereden alındığı” ile ilgili soruya; okuma materyalleri %71,5 olarak ilk sırada gösterilirken, %63,5 internet, %59,7 sağlık çalışanları, %48,3 radyo/televizyon, %44,4 dersler ve %29,2 arkadaşlar olarak gösterilmiştir. Tunçel ve ark.nın yaptıkları çalışmada, öğrencilerin HIV/AIDS ile ilgili bilgi edindikleri kaynaklar, sırasıyla gazete ve televizyon (%67,4), kitap ve dergiler (%72,7), arkadaşlar (%33,1) ve dersler (%59,3) olarak tespit edilmiştir.²¹ Kılıç ve ark.nın yapmış oldukları çalışmada, katılımcıların HIV/AIDS hakkındaki bilgi kaynaklarının başında okul (%78,4), kitap-dergiler (%71,6) ve gazete-televizyon (%59,5) olduğu görülmektedir.²² Daha önce yapılan araştırmalarda, öğrencilerin bilgi edindikleri en önemli kaynakların kitle iletişim araçları (televizyon, gazete ve dergiler) olduğu gözlenmiştir.^{15,23,24} Çalışmalardan ortaya çıkan sonuç, AIDS'le mücadelede kitle iletişim araçlarının önemli olduğunu göstermektedir. Günbatan ve ark., yaptıkları çalışmada, sırasıyla %76,9 ile öğrenci derslerini, %72 ile medyayı ve %58,4 ile televizyonu bilgi kaynağı olarak göstermişlerdir.³ Ayrıca bu çalışmada klinik öğrencileri, bilgi kaynağı olarak öğrenci dersleri ve seminerlerini; prelinik öğrencileri ise medyayı bilgi kaynağı olarak rapor etmişlerdir.³ Çalışmamıza sadece prelinik öğrencilerinden oluştuğu için okuma materyalleri ve interneti en çok bilgi kaynağı olarak belirtmişlerdir. Prelinik yıllarında öğrenci derslerinin bilgi kaynağı olarak daha ön planda tutulmasının, doğru bilgiye ulaşmak için gerekli olduğunu düşünmekteyiz.

Öğrenciler, HIV/AIDS ile ilgili genel sorulara, HIV/AIDS'ten korunmada tek eşli cinsel yaşam önemli (%69,4), seks ve steril olmayan aletlerle bulaşır (%71,9), Bir kişiye bakılarak onun HIV/AIDS'li olduğu söylenebilir (%10,9), Öğrencilerin üniversitede HIV/AIDS konusunda bilgilendirilmesi önemli (%82,6), Ciddi ve ölümcül bir hastalık (%56,9), Önlenebilir bir enfeksiyon (%28,5), Antibiyotiklere duyarlı bir enfeksiyon (%22,2), Bulaşıcı bir enfeksiyon (%71,9), Viral bir enfeksiyon (%41,3), HIV/AIDS'i önleyen bir aşı var (%14,6), Stres HIV/AIDS'e neden olur (%15,6), HIV/AIDS bedenine hastalığa karşı savaşmakta zorlandığı tıbbi bir durum (%48,3) sorularına, belirtilen oranlarda “Evet” yanıtı vermişlerdir.

Çalışmamızla uyumlu olarak Bayrak ve ark.nın yaptıkları çalışmada “HIV/AIDS’ten korunmada tek eşli yaşam önemlidir” konusu ile ilgili soruya “Evet” yanıtı veren katılımcı oranı %64, aşı yolu ile HIV/AIDS’ten korunulabileceğini düşünenlerin oranı %10 ve HIV/AIDS’in tedavi edilebilir bir hastalık olduğunu bilen katılımcıların oranı yarıdan az (%44) olarak tespit edilmiştir.²⁵ Türkiye’de yapılan diğer çalışmalara benzer olarak, HIV/AIDS hakkındaki genel bilgi düzeyi düşük bulunmuştur.

Geçmişte Tayvan’da yapılan bir araştırmaya katılan öğrencilerin %3,2’si etkili aşının olduğunu belirtmişlerdir.²⁶ Florida’da yapılan başka bir araştırmada, öğrencilerin %89’u AIDS aşısının olmadığını bildirmişlerdir.²⁴ Öğrencilerin %41,3’ü HIV/AIDS sebebinin bir virüs olduğunu bilmektedir ve bu oran, geçmişte yapılan çalışmaların bulgularına göre daha düşüktür.^{16,27}

“Öğrenci derslerinde HIV/AIDS konusunda bilgilendirme önemlidir” konusu ile ilgili soruya öğrencilerin %82,6’sı “Evet” yanıtı vermiştir. Derslerde kazanılacak teorik ve pratik bilgilerle öğrenciler, bu hastaların tedavisi için kendilerini daha motive hissedeceklerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu “HIV/AIDS ile ilgili derslerde bilgilendirilme önemlidir” dediğinden, eğitimciler ve üniversitelerdeki enfeksiyon kontrol komiteleri bilgi eksikliğini gidermeye ve olumlu tutum sergilemeye yönelik stratejiler tasarlamalı ve öğrencilere, aşırıya kaçan korkularını azaltmada yardımcı olmalıdırlar.

Ağız sağlığı hizmetlerinde HIV/AIDS’in bulaşma olasılığı çok nadirdir. HIV/AIDS enfeksiyonuyla ilgili lezyonların çoğu hastalığın ilk evrelerinde ağızda mevcut olduğundan erken teşhis için ağız oldukça önem arz etmektedir. HIV/AIDS’li hastaları tedavi etme isteği, hastalık süreci ve bulaş biçimleri ile doğru bilgi sahibi olma ilişkili görünmektedir. Bu nedenle doğru bilgilendirme, sağlık çalışanlarının HIV/AIDS hastalarının tedavisine yönelik tutum ve davranışlarını olumlu etkilemektedir. Sağlık hizmetlerinde HIV/AIDS bulaşı endişe kaynağıdır.¹⁰ HIV/AIDS bulaş yolları ile ilgili verilecek yeterli ve doğru bir eğitimle hem öğrencilerin hastalığın bulaş riskine karşı korunacağı, hem de HIV/AIDS hastalarına bilinçli, doğru ve istekli tedavi uygulanarak hasta

mağduriyetinin önüne geçileceği kanısına varılmıştır. HIV/AIDS hakkında yeterli bilgiye sahip olmanın, enfekte hastaları yönetme kabiliyetine olan güveni artırdığı açıktır.⁵ HIV’e karşı ön yargılar, AIDS’le etkili mücadelede ciddi engel oluşturmaktadır.³

Öğrencilerin %30,6’sı AIDS’li olduğunu bildikleri kimse ile aynı evi paylaşmayacağını, %31,6’sı AIDS’li olduğunu bildikleri kimse ile birlikte çalıştığında sağlığından endişe edeceğini, %56,6’sı AIDS’li olduğunu bildikleri kimseyi tedavi etmeyeceklerini belirtmişlerdir. Bunlarla ilgili sorulara verilen yanıtlarda cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir (p=0,001; p=0,006, p=0,009). Ayrıca “HIV/AIDS hastalığından korunma konusunda kendinize güveniyor musunuz?” sorusuna %20,4 oranında “Evet” yanıtı alınmıştır. HIV/AIDS’li birini tedavi etme konusunda genellikle isteksiz görülmesine rağmen öğrencilerin çoğunluğu (%81,1) HIV/AIDS’li biriyle aynı evi paylaşabileceğini ve aynı yerde çalışabileceğini belirtmiştir. Seacat ve ark.nın yaptıkları çalışmada, HIV/AIDS’li bir hastayı tedavi etme oranlarının çalışmamızdaki bulgularda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmalar, bilgi düzeyi arttıkça HIV/AIDS hastalarını tedavi etme isteğinin artacağını göstermiştir.^{28,29}

Bununla birlikte, İran’daki benzer bir çalışmada, öğrencilerin çoğunluğunun (%78,4) bilgi seviyeleri gayet iyi olsa da sadece %1’inin HIV/AIDS’li hastaları tedavi etme konusunda olumlu tutum sergilediği tespit edilmiştir.²⁹ Ellepola ve ark., yaptıkları çalışmada, HIV/AIDS ile ilgili genel bilgi seviyesi daha yüksek bulunan üniversite öğrencilerinin, bilgi seviyesi daha düşük olan diğer üniversite öğrencilerine göre; hastalığa ilişkin daha fazla olumsuz tutum ve kavram yanlışlığına sahip oldukları için tutumlarının etkilenmediğini belirtmişlerdir.⁴

SONUÇ

HIV/AIDS bilgisi hakkındaki bu sonuçlar, öğrencilerimizin, AIDS ile ilgili eğitimlerinde önemli bir iyileşmeye ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Virüs ve hastalık bulaşması hakkında öğrencilere doğru ve güncel bilgiler verilerek, doğru olmayan bilgiler zihinlerden uzaklaştırılmalıdır. Bu bilgi eksikliğini gi-

dermeye yönelik olarak eğitim programımızda enfeksiyöz hastalıklar, eğitimin ilk yıllarında daha fazla vurgulanmalıdır. Böylece öğrencilerin preklinik aşamasında bu tür enfeksiyöz hastalıklarla ilgili bilgi eksikliği giderilerek, klinik stajlarında bu hastaların tedavisi konusunda gereksiz kaygılardan uzaklaşmaları ve daha istekli olmaları sağlanmalıdır.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir Kavram: Tuba Talo Yıldırım; **Tasarım:** Tuba Talo Yıldırım, Osman Atas; **Denetleme /Danışmanlık:** Tuba Talo Yıldırım, Osman Atas; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Tuba Talo Yıldırım, Osman Atas; **Analiz ve/veya Yorum:** Tuba Talo Yıldırım, Osman Atas; **Kaynak Taraması:** Tuba Talo Yıldırım, Osman Atas; **Ma-kalenin Yazımı:** Tuba Talo Yıldırım, Osman Atas; **Eleştirel İnceleme:** Osman Atas, Tuba Talo Yıldırım; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Osman Atas.

KAYNAKLAR

- Ataş AS, Özbek M, Erbudak Ö, Arslan U. [Evaluation of knowledge levels of clinical students in Hacettepe University Faculty of dentistry on infection control]. Hacettepe Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi. 2008;32(3):10-7.
- Abacıgil F, Ulu G, Piriççi S, Arıkan A, Okyay P, Beşer E. [Knowledge of hepatitis B virus infection and infection control practices among faculty of dentistry workers, in Aydın.] TAF Preventive Medicine Bulletin. 2016;15(5):421-30. [Crossref]
- Günbatan M, Tolonay B, Özçakır Tomruk C, Çapar GD. Awareness, knowledge and attitudes of dental students in Yeditepe University Faculty of Dentistry towards individuals with HIV/AIDS. Yeditepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Klinik Dergisi. 2016;12(1):29-39. [Crossref]
- Ellepola AN, Sundaram DB, Jayathilake S, Joseph BK, Sharma PN. Knowledge and attitudes about HIV/AIDS of dental students from Kuwait and Sri Lanka. J Dent Educ. 2011;75:574-81.
- Oberoi SS, Mohanty V, Sharma N, Oberoi A. Self-reported knowledge and attitude toward the treatment of HIV/AIDS infected individuals by the Dental Practitioners working in a public sector institute: a cross sectional study. J Educ Ethics Dent. 2015;5(1):14-9. [Crossref]
- Albujeer ANH, Shamshiri AR, Taher A. HIV/AIDS awareness among Iraqi medical and dental students. J Int Soc Prev Community Dent. 2015;5(5):372-6. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Stewardson DA, Palenik CJ, McHugh ES, Burke FH. Occupational exposures occurring in students in a UK dental school. Eur J Dent Educ. 2002;6(3):104-13. [Crossref] [PubMed]
- Kennedy JE, Hasler JF. Exposures to blood and body fluids among dental school-based dental health care workers. J Dent Educ. 1999;63(6):464-9.
- Seacat JP, Inglehart MR. Education about treating patients with HIV infections/AIDS: the student perspective. J Dent Educ. 2003;67(6):630-40.
- Erasmus S, Luiters S, Brijjal P. Oral hygiene and dental student's knowledge, attitude and behaviour in managing HIV/AIDS patients. Int J Dent Hyg. 2005;3(4):213-7. [Crossref] [PubMed]
- Oliveira ER, Narendran S, Falcão A. Brazilian dental students' knowledge and attitudes towards HIV infection. AIDS Care. 2002;14(4):569-76. [Crossref] [PubMed]
- Magalhães VCS, Oliveira DL, Prado FO. [Knowledge, risk perception and attitudes of Dentistry students with regard to HIV/AIDS]. RGO-Rev Gaúch Odontol. 2015;63(3):291-300. [Crossref]
- Gillen M, McNary J, Lewis J, Davis M, Boyd A, Schuller M, et al. Sharps-related injuries in California healthcare facilities: pilot study results from the Sharps Injury Surveillance Registry. Infect Control Hosp Epidemiol. 2003;24(2):113-21. [Crossref] [PubMed]
- Yılmaz MZ, Çağlar Torun A, Şentürk F, Muğlalı M, Özkan N. [Evaluation of the distribution of exposure to infection and prevention methods in dentistry according to professional experience and clinics]. Abant Med J. 2015;4(1):33-7. [Crossref]
- Gökengin D, Yamazhan T, Ozkaya D, Aytuğ S, Ertem E, Arda B, et al. Sexual knowledge, attitudes, and risk behaviors of students in Turkey. J Sch Health. 2003;73(7):258-63. [Crossref] [PubMed]
- Lohrmann C, Välimäki M, Suominen T, Muinonen U, Dassen T, Peate I. German nursing students' knowledge of and attitudes to HIV and AIDS: two decades after the first AIDS cases. J Adv Nurs. 2000;31(3):696-703. [Crossref] [PubMed]
- Ajayi YO, Ajayi EO. Dental students' knowledge of human immunodeficiency virus. Journal of Dentistry. 2008;36(5):374-8. [Crossref] [PubMed]
- Haroun D, El Saleh O, Wood L, Mechli R, Al Marzouqi N, Anouti S. Assessing knowledge of, and attitudes to, HIV/AIDS among University Students in the United Arab Emirates. PloS One. 2016;11(2):e0149920. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Ryalat ST, Sawari FA, Shayyab MH, Amin WM. The knowledge and attitude about HIV/AIDS among Jordanian dental students: (clinical versus pre clinical students) at the University of Jordan. BMC Res Notes. 2011;4:191. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Azodo CC, Ehigiator O, Oboro HO, Ehizele AO, Umoh A, Ezeja EB, et al. Nigerian dental students' willingness to treat HIV-positive patients. J Dent Educ. 2010;74(4):446-52.
- Kaynar Tunçel E, Dündar C, Pekşen Y. [Evaluation of the knowledge and attitudes of the freshmen in the school of health services about AIDS]. TAF Prev Med Bull. 2006;5(5):343-51.
- Kılıç S, Açikel C, Kır T, Oğur R, Uçar M. [Knowledge and attitudes of HIV/AIDS students of health noncommissioned vocational high schools] TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni. 2004;3(6):111-8.
- Ungan M, Yaman H. AIDS knowledge and educational needs of technical university students in Turkey.] Patient Educ Couns. 2003;51(2):163-7. [Crossref]
- Opt SK, Loffredo DA. [College students and HIV/AIDS: more insights on knowledge, testing, and sexual practices.] J Psychol. 2004;138(5):389-402. [Crossref] [PubMed]
- Bayrak B, Keten S, Fincancı M. [Attitude of health personnel towards people living with HIV]. Klimik Dergisi. 2014;27(3):103-8. [Crossref]
- Hu SW, Lai HR, Liao PH. Comparing dental students' knowledge of and attitudes toward hepatitis B virus-, hepatitis C virus-, and HIV-infected patients in Taiwan. AIDS Patient Care STDS. 2004;18(10):587-93. [Crossref] [PubMed]
- Altun I. Knowledge, attitudes and beliefs of maritime college students concerning HIV/AIDS. HIV AIDS Rev. 2004;3(4):51-6.
- Aggarwal A, Panat SR. Knowledge, attitude, and behavior in managing patients with HIV/AIDS among a group of Indian dental students.] J Dent Educ. 2013;77(9):1209-17.
- Sadeghi M, Hakimi H. Iranian dental students' knowledge of and attitudes towards HIV/AIDS patients. J Dent Educ. 2009;73(6):740-5.